Valiokunnan lausunto MmVL 2/2018 vp– E 122/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Yhteisen maatalouspolitiikan uudistus - Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Ruoan ja maanviljelyn tulevaisuus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Yhteisen maatalouspolitiikan uudistus - Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Ruoan ja maanviljelyn tulevaisuus (E 122/2017 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- maatalousneuvos Kari Valonen, maa- ja metsätalousministeriö
- ympäristöneuvos Tarja Haaranen, ympäristöministeriö
- professori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- osastonjohtaja Jukka Pekonniemi, Maaseutuvirasto
- maatalousekonomisti Heini Lehtosalo, Pellervon taloustutkimus PTT
- toimialapäällikkö Pekka Heikkilä, Elintarviketeollisuusliitto ry
- maatalousjohtaja Johan Åberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
- WWF Suomi

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus pääpiirteittäin

Komission julkaisema tiedonanto pohjustaa komission ajatuksia seuraavasta YMP:n uudistuksesta ja sen arkkitehtuurista. Komission tiedonanto listaa kolme päätavoitetta tulevalle YMP:lle:

— Älykkäämmän ja kriisinkestävämmän maataloussektorin kehittäminen
— EU:n ympäristö- ja ilmastotavoitteita edistävien ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden vahvistaminen
— Maaseudun sosioekonomisen tilan vahvistaminen

Tiedonanto nostaa esille neljä mahdollista kohdentamisen vaihtoehtoa, joita pitäisi tarkastella lähemmin:
— Pakollinen suorien tukien enimmäismäärä, jonka määrittelyssä huomioitaisiin työntekijöiden lukumäärä
— Degressiiviset (asteittain laskevat) tuet keinona vähentää tukea suuremmilta tiloilta
— Tehostettu tukien painotus pienille ja keskikokoisille tiloille
— Tuen kohdentaminen aktiiviviljelijöille, jotka viljelevät ansaitakseen siitä elantonsa

Samaan aikaan YMP:n täytyisi jatkaa eri jäsenmaiden välisten keskimääräisten tukitasojen erojen pienentämistä.

Tiedonanto ei keskity rahoituskehyskeskusteluun.

YMP:n toimeenpano

Tiedonannossa ehdotetaan, että EU-tasolla asetettaisiin pohjana olevat politiikkaparametrit, kuten YMP:n tavoitteet, laajat interventiotyypit sekä perusvaatimukset. EU-tason tavoitteissa otettaisiin huomioon perussopimusten vaatimukset, Pariisin ilmastotavoitteet, biodiversiteetti sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Jäsenmailla olisi puolestaan suurempi vastuu siitä, miten he saavuttaisivat nämä yhdessä sovitut tavoitteet. Tämä laajempi subsidiariteetti tekisi mahdolliseksi ottaa paremmin huomioon paikalliset olosuhteet ja tavoitteet ja räätälöidä tukitoimenpiteet soveltuvasti.

Tiedonannossa todetaan, yksinkertaistamispyrkimyksistä huolimatta, että nykyiset hallintorakenteet säilyisivät tavoitteiden toteutumisen todentamista varten. Jäsenmailla olisi kuitenkin enemmän vaikutusvaltaa suunnitella valvontajärjestelmän toimeenpanoa.

Lisäksi uudessa toteutusjärjestelmässä jäsenmaat tekisivät molemmat pilarit kattavan strategisen suunnitelman, jonka komissio arvioisi ja hyväksyisi.

Riskienhallinta

Tiedonannossa todetaan, että riskinhallinnan tavoitteena tulee olla kehittää riskinsietokykyä sekä tarjota kannustimia markkinaehtoisten riskinhallintatoimenpiteiden osalta.

Ilmasto ja ympäristö

Nykyinen YMP:n vihreä rakenne, eli täydentävät ehdot, viherryttämistuki sekä maatalouden vapaaehtoiset ympäristötoimenpiteet ja ilmastotoimenpiteet, korvataan tiedonannon mukaan uudella integroidulla tukimuodolla. Siinä uuden YMP:n interventiologiikan mukaan EU-tasolla asetettaisiin tavoitteet ja jäsenmaat laatisivat näiden saavuttamiseksi tarkemmat pakolliset ja vapaaeh-

toiset keinot, jotka olisivat mitattavia. Tulotuen myöntämisen ehtona olisi sitoutuminen perustason ympäristö- ja ilmastotoimiin.

Maaseutu

Monet EU:n maaseutualueet kärsivät rakenteellisista ongelmista, kuten houkuttelevien työmahdollisuuksien puuttumisesta, investointien vähäisyydestä esim. peruspalveluissa sekä nuorten poismuuttamisesta. Tässä YMP:llä on tiedonannon mukaan tärkeä rooli työpaikkojen ja kasvun kehittämisessä sekä ympäristön laadun säilyttämisessä maaseutualueilla. Biotalouden kasvusta pitäisikin tulla prioriteetti YMP:n strategisissa suunnitelmissa. YMP:n myös katsotaan edesauttavan EU:n energiaunionia edistämällä puhdasta ja tehokasta energiantuotantoa. Tiedonannossa mainitaan, että Euroopan strategisten investointien rahaston ja muiden rahoitusinstrumenttien kautta olisi hyvä tarjota matalan kustannuksen ja pidemmän laina-ajan lainoja yrittäjille, jotka haluavat investoida maaseutualueille.

Nuoret viljelijät ja teknologia

Tiedonannon mukaan sukupolvenvaihdoksista pitäisi tulla prioriteetti uudessa politiikassa. Tämän varmistamiseksi tarvittaisiin parempi johdonmukaisuus EU-tason ja kansallisten toimenpiteiden välillä.

Nuorten alalle auttamisen lisäksi on tärkeää auttaa vanhemman sukupolven pääsyä pois maataloudesta.

Tiedonanto korostaa, että uusien teknologioiden käyttöönotto maataloudessa on jäänyt alle odotusten sekä on lisäksi epätasaisesti jakautunut EU:n alueella. Myös uuden ja relevantin tiedon saanti on epätasaista.

Kansainvälinen kauppa ja muuttoliike

Kansainvälisen kaupan osalta tiedonanto toteaa, että EU on maailman suurin maatalouselintarvikkeiden viejä. Markkina-orientoitumisen säilyttäminen sekä YMP:n keinojen yhteensopivuuden varmistaminen kansainvälisen kauppaoikeuden kanssa auttaisi EU:ta säilyttämään sen johtavan roolin kansainvälisissä elimissä, kuten WTO:ssa, jossa se voi edistää vapaata kauppaa ja puolustaa rajoituksia markkinoita vääristäville tuille. Herkät tuotteet on jatkossakin huomioitava kauppaneuvotteluissa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi katsoo, että tiedonannossa kuvatut YMP:n yleiset tavoitteet ovat kannatettavia.

Suomi pitää hyvänä, että jäsenmaille annettaisiin huomattavasti lisää valtaa päättää niiden alueella sovellettavien tukijärjestelmien sisällöstä, seurannasta, valvonnasta ja seuraamuksista.

Suomi katsoo, että tiedonannossa kuvattu strategisempi taso jäsenvaltion ja komission välisessä tehtävänjaossa tukee yksinkertaistamistavoitteita. Uusi lähestymistapa olisi parannus nykyiseen

yksityiskohtaiseen ja hallintoa sekä tuensaajia kuormittavaan tapaan, jolla komissio asettaa vaatimuksia ja määrittelee toimintatapoja ja tukijärjestelmien yksityiskohtia sekä valvontojen seuraamuksia.

Suomi on samaa mieltä komission kanssa siitä, että suorat tuet ovat tärkeitä viljelijöiden tulojen vakauttamisen kannalta.

Suomi pitää tärkeänä, että YMP vastaa ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin. Maatalous on osa ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamista ja ratkaisua, esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä, vesien hyvän tilan ylläpitoa ja ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. Uudistuksessa tulee pyrkiä sellaisiin painotuksiin, jotka tukevat kestävää ruuantuotantoa ja vahvistavat bio- ja kiertotaloutta.

Suomi pitää myönteisenä, että monikerroksinen YMP:n ilmasto- ja ympäristöehtojen kokonaisuus (viherryttämistuki, täydentävät ehdot ja vapaaehtoiset maatalouden ympäristö- ja ilmastotoimet) korvattaisiin kokonaisuudella, jossa olisivat vaatimukset tulotuille ja vapaaehtoisille lisätoimenpiteille ja joita valvottaisiin yhteneväisin ehdoin nykyisen mallin sijaan.

Suomi voi tukea komission lähestymistapaa riskienhallintakokonaisuudessa. Tavoitteiden mukaista viljelyolosuhteiden ja riskien erilaisuutta eri alueilla on lähestytty oikealla tavalla korostamalla ennaltaehkäisyä ja riskinhallinnan parantamista esimerkiksi neuvonnan avulla. Suomi katsoo, että erityisesti markkinakelpoisten riskien hallintaa on syytä tarkastella yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa.

Suomi katsoo, että korkean elintarviketurvallisuuden ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin tason tavoittelu on oikea lähestymistapa eurooppalaisen maataloustuotannon tulevaisuuden kannalta. One health -lähestymistapa tukee Suomen tavoitteita vähentää mikrobilääkkeiden käyttöä maataloudessa koko EU:n alueella. YMP vaikuttaa myös eurooppalaiseen ravitsemukseen ja on siten olennainen osa ruokapolitiikkaa. Vahvistuva terveysnäkökulma on toivottu lähestymistapa.

Suomi pitää tärkeänä, että sekä alallepääsyä että toisaalta luopumista tulee voida tukea YMP:n välinein. Nuorten nostaminen tulevan uudistuksen yhdeksi pääpainopisteeksi tukee Suomen tavoitteita. Suomen näkökulmasta maatalouden tietotaidon sekä teknologian entistä vahvempi kehittäminen YMP:n välinein on tavoiteltavaa.

Suomi on yhtä mieltä siitä, että biotalouden kasvusta pitäisi tulla prioriteetti YMP:n strategisissa suunnitelmissa. Suomi pitää tärkeänä varmistaa, että metsätaloustoimenpiteitä tulee olla mahdollista toteuttaa YMP:n kautta myös jatkossa. YMP:n myös katsotaan edesauttavan EU:n energiaunionia edistämällä puhdasta ja tehokasta energiantuotantoa.

Suomi katsoo, että ehdotettua Smart Village -konseptia tulisi selvittää lisää. Suomen näkökulmasta paikallisten yhteisöjen mahdollisuuksia tulisi parantaa. Suomi katsoo, että LEADER- toimintatapa on edelleen tehokkaaksi todettu keino.

Tuensaajanäkökulmasta myös maaseudun kehittämisen instrumenttien yhteensopivuutta muiden EU-ohjelmien ja -rahastojen kanssa tulee kehittää, edellyttäen että nykyinen II pilarin laaja toi-

menpidevalikoima ei sen seurauksena supistu. Eri EU-rahoitusinstrumentit täydentävät toisiaan eri vaiheessa olevien maaseutuyritysten kasvupotentiaalin edistämisessä.

Suomi voi tukea YMP:n markkinasuuntautuneisuuden jatkamista, kunhan olosuhdehaitat esimerkiksi lyhyemmän kasvukauden ja siten korkeampien kustannusten osalta kompensoidaan riittävällä tavalla maatalouden jatkuvuuden varmistamiseksi.

Suomi pitää valvonnan yksinkertaistamistavoitetta tärkeänä. Suomi kannattaa tiedonannon mukaista jäsenmaan liikkumavaraa, joka voisi vähentää hallinnollista taakkaa.

Suomen näkökulmasta tiedonannossa epäselvää on uuden hallintomallin valvontaan ja seurantaan liittyvät näkökohdat. Tulosperusteinen arviointi voi aiheuttaa epävarmuutta ja saattaa lisätä mahdollisia seurauksia ja riskejä hallinnolle ja tuensaajille. Riskit, jotka johtuvat esimerkiksi maatalouden sääriippuvuudesta ja muista ulkoisista tekijöistä voivat olla ongelmallisia politiikan toimeenpanossa.

Suomi kritisoi sitä, että todellisiin hallinnollisen taakan juurisyihin ei tiedonannossa puututa riittävästi. Hallintoa helpottavia ja hallinnollista taakkaa vähentäviä käytänteitä ei tiedonannossa mainita. Suomi katsoo, että esimerkiksi tuplamaksun estäminen olisi riittävä keino erottaa perustaso vapaaehtoisista toimista hankalan valvontamenettelyn sijaan. Komission ei ole syytä puuttua yksityiskohtiin toimenpiteiden valmistelussa tai valvonnassa.

Suomi katsoo, että tulevassa maatalouspolitiikassa tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon mm. luonnonhaitan tasaaminen ja korkeiden kustannusten tasaamiseen tähtäävät tuotantoon sidotut tuet. Niiden nykyisenkaltaiset käyttömahdollisuudet tulisivat olla lähtökohtana jäsenmaille tasapuolisen politiikan toteutumiseksi. Suomi ei yhdy siihen, että kaikki EU:n viljelijät kohtaisivat samoja haasteita. Tukien tasaamisessa tulisi ottaa huomioon myös maataloustuotannon kustannustaso.

Suomi pitää tärkeänä, että markkinoiden vaihteluun varaudutaan myös tulevaisuudessa. Nykyisenkaltaiset markkinatoimenpiteet eivät kuitenkaan juuri näy komission tiedonannossa. Suomelle tärkeät erityissäädökset valtiontukiin liittyen ja jäsenvaltiokohtaiset erityisehdot tulisivat myös olla valmistelussa mukana.

Suomi katsoo, että EU-rahoitus maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen tulee pitää niille asetettujen tavoitteiden edellyttämällä tasolla. Suomi tavoittelee YMP:n kokonaisuuden osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet maatalouden harjoittamiselle ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenmaihin. Yhteisen maatalouspolitiikan II pilarin rahoituksella on huomattava merkitys maaseutualueiden tasapainoiselle kehittämiselle erityisesti Suomessa, joten sen rahoitus on turvattava, I pilarin rahoituksen ohella. On tärkeää, että toimintaedellytysten niin vaatiessa maataloutta on jatkossakin mahdollista tukea myös kansallisesti.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunta korostaa EU:n maatalouspolitiikan uudistuksen suurta merkitystä maataloudelle ja koko elintarviketaloudelle. Tehtävillä linjauksilla on laajoja vaikutuksia niin maamme elintarvikeketjuun kuin koko Euroopassa. Yhteisen maatalouspolitiikan tulee tukea koko elintarviketuotantoa, niin alkutuotantoa kuin jalostavaa teollisuutta, ja niiden kannattavuuden ja kilpailukyvyn kehittymistä ja ottaa huomioon myös niin kuluttajien kuin ympäristöön liittyvät toiveet ja vaatimukset ruoantuotannolle.

Eurooppalainen elintarviketeollisuus ostaa ja jalostaa 70 prosenttia maataloustuotteista ja muodostaa liikevaihdoltaan ja työllistävien vaikutusten myötä Euroopan merkittävimmän teollisuudenalan. Yhteiset toimet EU-tasolla ruoantuotannossa ovat edelleen keskeisessä asemassa paitsi sisämarkkinoiden toimivuuden niin myös esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja veden sekä ruoantuotannon globaaliin riittävyyteen liittyvien haasteiden takia. Pitkän aikavälin haasteena niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa on riittävä ruoantuotanto kasvavalle väestömäärälle. EU:n ja Suomen tulee huolehtia mahdollisimman hyvin omasta tuotannostaan, ja Suomella on pohjoisen syrjäisen sijaintinsa takia erityinen syy varmistaa ruokahuoltonsa myös kriisitilanteiden varalta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tiedonannon muuttumista lopulta uudistukseksi määrittää käytännössä se, millaisella rahoituksella uusia suunnitelmia päästään toteuttamaan EU:ssa. Suomessa tuen merkitys maatalouden tulonmuodostuksessa on selvästi suurempi kuin muissa EU-maissa, sillä tuotantokustannuksemme ovat luonnonolosuhteiden vuoksi markkinahintoja korkeammat. Vuonna 2017 tukien kokonaismäärä oli lähes kaksi miljardia euroa, mikä vastaa runsasta kolmannesta maatalouden kokonaistuotosta. Maatalouden saamasta kokonaistuesta EU-tukien osuus on ollut viime vuosina noin 70 prosenttia.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen suhteellista maksuosuutta lisäämättä huolehditaan riittävästä rahoituskehyksestä, jotta muun ohella maatalouden ja maaseudun tavoitteet voivat toteutua mahdollisimman hyvin. Suomen tulee tavoitella maatalouden osalta mahdollisimman suurta saantoa, sillä luonnonolosuhteet maatalouden harjoittamiselle ovat edellä todetun mukaisesti Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenmaihin. *Maataloustuotannon tulee voida jatkua EU:n kaikilla alueilla mukaan lukien epäsuotuisat alueet eli koko Suomessa.* Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomi tarvitsevat jatkossakin EU:n koheesiorahoitusta. Maaseudun kehittämisrahoituksella on suuri merkitys Suomen nettomaksuasemaan saantomme ylittäessä selvästi maksuosuutemme.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että maatalouteen kohdistuvaa sääntelytaakkaa kevennetään uudistuksessa. Sääntelyä tulee arvioida tästä näkökulmasta alkaen sen valmistelusta aina täytäntöönpano-, soveltamis- ja jälkiarviointivaiheeseen. Tavoitteena tulee olla EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanon ja sääntelyn huomattava yksinkertaistaminen. Tähän kuuluvat mm. täydentävien ehtojen sisällön ja prosessin muuttaminen, tukioikeuksista luopuminen, valvonta- ja seuraamusjärjestelmien yhtenäistäminen ja riskikartoituksen perusteella paikan päällä tehtävien valvontojen kohtuullistaminen. Uudistuksen lisätessä kansallista toimivaltaa valvonnassa on so-

vellettava suomalaista hallintotapaa. Näiden toimenpiteiden tulee helpottaa maatalousyrittäjien arkea vähentäen hallinnollista taakkaa.

Tiedonannon pääkohdat

Valiokunta toteaa, että komission tiedonannossaan esittämä keskeinen uusi ajatus on ehdotus uudesta toimintamallista, joka siirtää nykyistä enemmän vastuuta jäsenvaltioille ja edellyttää kunkin niistä laativan oman CAP-strategiasuunnitelmansa niin maatalouspolitiikan I kuin II pilarinkin osalta. Tällä hetkellä selvästi suurin osa (70 prosenttia) yhteisen maatalouspolitiikan budjetista on omistettu I pilarin suorille tuille, joiden kelpoisuusedellytyksiä sovelletaan kaikkiin EU:n maatalousyrittäjiin ja joiden käyttöön jäsenvaltioilla on hyvin vähän sananvaltaa. Samaan aikaan kansallisille ja alueellisille viranomaisille on annettu huomattavasti liikkumavaraa II pilarin (30 prosenttia budjetista) maaseudun kehittämisohjelmissa, ja ne voivat valita ja toteuttaa erilaisiin paikallisiin tarpeisiin soveltuvia toimenpiteitä.

Valiokunta kiinnittääkin erityistä huomiota siihen, että nyt komissio haluaa antaa jäsenvaltioille täyden harkintavallan myös ykköspilarin toimenpiteiden kohdentamiseen ja hallinnointiin. Tämä voi johtaa siihen, että koko CAP-budjettia hallinnoidaan samaan tapaan kuin II pilarin maaseudun kehittämisohjelmaa tällä hetkellä — eli kansallisesti 27 erilaisen strategian puitteissa. Toisin sanoen EU määrittelee jatkossa vain maatalouspolitiikan perustavoitteet, ja jäsenvaltioilla olisi nykyistä enemmän vastuuta siitä, miten sovitut tavoitteet saavutetaan. Tämä tarkoittaisi, että tiukat ohjailevat ja normittavat elementit — kuten toimenpiteiden yksityiskohtia ja kelpoisuusehtoja koskevat säännöt — poistuisivat EU-lainsäädännöstä. Jäsenvaltioilla olisi kuitenkin velvollisuus toimenpiteiden tuloksellisuutta koskevaan, uskottavaan raportointiin.

Valiokunta pitää valtioneuvoston kannan mukaisesti sinänsä hyvänä, että jäsenmaille ollaan antamassa huomattavasti nykyistä enemmän valtaa päättää niiden alueella sovellettavien tukijärjestelmien sisällöstä, seurannasta, valvonnasta ja seuraamuksista. Uudistuksen uuden toimintamallin tulee edellä todetun mukaisesti pienentää järjestelmään liittyvää byrokratiaa ja hallinnollista taakkaa eikä komission tule puuttua yksityiskohtiin toimenpiteiden valmistelussa tai valvonnassa. Valiokunta kiinnittääkin erityistä huomiota siihen, että esitetyn toimintamallin toteutuessa myös vastuu hallinnon yksinkertaistamisesta siirtyy kansallisille viranomaisille.

Valiokunta toteaa, että uudistuksen myötä tulosperusteisuus tulee entistä tärkeämmäksi. Tämä tulee olemaan suuri haaste jäsenmaille. Valiokunta korostaa sitä, että tulosperusteinen arviointi ei saa aiheuttaa epävarmuutta eikä lisätä seurauksia tai riskejä tuensaajille tai hallinnolle. Tulosperusteisuuden indikaattoreiden tulee olla selkeitä. Niihin tulee sisällyttää maassamme jo sovellettavia käytäntöjä. Tavoitteena tulee myös olla kaikkien EU:maiden tuotannon vaatimustason nostaminen Suomen tasolle ja siten tuotannon tasoissa olevien erojen tasaaminen.

Tarkoituksena on, että laadittava strategiasuunnitelma sisältää maakohtaiset tavoitteet ja saavutettavat tulokset. Valiokunta pitää erittäin keskeisenä, että Suomen osalta erityisesti huolehditaan siitä, että mahdollistetaan nykytasoiset kansalliset tulotukijärjestelmät, Etelä-Suomen tuotantoon sidotut tuet, sokerijuurikkaan kansallinen tuki ja myös lomitus- sekä varhaiseläkejärjestelmät. Palaten asiaan jäljempänä valiokunta korostaa jo tässä yhteydessä, että tuotantoon sidottuja tukia tulee voida hyödyntää nykyistä laajemmin.

Valiokunta toteaa, että tiedonannossa korostetaan myös markkinoilta saatavien tulojen kasvavaa merkitystä viljelijöiden tulonmuodostukselle. Elintarvikeketjun toimivuudessa ilmenneet puutteet on ollut suuri poliittinen kysymys myös EU:ssa jo vuosien ajan. *Ruokaketjun toimivuus on Suomessa erityisen ongelmallinen mm. keskittyneen kaupan vuoksi. Valiokunta korostaa sitä, että kansallisten toimien ohella EU:n tasolla tarvitaan toimia ruokaketjun toimivuuden parantamiseksi. On laadittava vähimmäisvaatimukset sisältävä direktiivi, jossa edellytetään jäsenmailta lainsäädäntötoimia.*

Lisäksi maataloustuotteiden viennin lisääminen tulee olla komission näkemyksen mukaisesti selkeä tulevaisuuden tavoite maatalouspolitiikassa. Vientimarkkinoilta saatavia tuloja on lisättävä, kun sisämarkkinoiden kasvupotentiaali on rajallinen. Pienen maan etuna on, jos komissio pystyy helpottamaan elintarvikekaupan esteitä mahdollisimman pitkälle ilman pitkällisiä jokaisen jäsenmaan erikseen käymiä neuvotteluita kohdemaiden kanssa. Kansainvälisten kauppasopimusten myötä kaupankäynti vapautuu ja kilpailu sisämarkkinoilla kiristyy. Valiokunta korostaakin, että EU:iin tuotavien elintarvikkeiden tulee täyttää EU:n omalle tuotannolleen asettamat vaatimukset ja sektorikohtaiset herkkyydet on huomioitava vapaakauppaneuvotteluissa. EU:n eläinten hyvinvointi- ja ympäristösääntöjä tulee vaatia huomioitavaksi entistä vahvemmin EU:n ja sen kauppakumppaneiden kahdenvälisissä sopimuksissa, kansainvälisen kaupan neuvotteluissa ja muussa kansainvälisessä toiminnassa.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tiedonannossa nuorten tuottajien ja uusien viljelijöiden aseman parantaminen on vahvasti esillä yhtenä tärkeänä tavoitteena. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että myös maatalouskomissaari Hogan on itse peräänkuuluttanut uusia keinoja ja laajoja toimenpiteitä nuorten viljelijöiden saamiseksi alalle. Sukupolvenvaihdosten edistämisen lisäksi valiokunta pitää välttämättömänä muita toimenpiteitä nuorten viljelijöiden saamiseksi alalle.

Suorat tuet ja tuotantoon sidotut tuet

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tiedonannon mukaan suorat tuet säilyttävät asemansa maatalouspolitiikan perustana jatkossa. Komission näkemyksen mukaan tukijakaumaa jäsenmaiden välillä tulee tasata. Valiokunta toteaakin, että tällä hetkellä suurimpia hehtaarikohtaisia tukisummia maksetaan vanhoille jäsenmaille, joissa myös tuotantoedellytykset ovat hyvät. Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan tukien tasoituksella ei kuitenkaan olisi suuria vaikutuksia Suomelle tulevien tukien kokonaismäärään. Maiden välisessä vertailussa Suomi sijoittuu nykyisin tukijakauman keskivaiheille. Mahdollisessa tukien tasaamisessa tulee ottaa huomioon myös maataloustuotannon kustannustaso.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU:n yhteisellä maatalouspolitiikalla on vahva sosiaalipoliittinen rooli. Se korostuu suhteellisesti enemmän köyhempien maiden maaseutu-alueilla, joilla suorat tuet muodostavat sosiaaliturvaverkon, joka muuten puuttuisi kokonaan. Sosiaalipoliittinen ulottuvuus asettaa osaltaan reunaehdot nykymuotoisen maatalouspolitiikan kehittymiselle. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä kuitenkin sitä, ettei suoria tukia voida pitää riittävänä taloudellisena turvaverkkona. Sen vuoksi maatalouspolitiikan uudistuksessa on hyvä keskittyä myös uusien riskinhallintavälineiden kehittämiseen ja niiden käyttöönottoon.

Valiokunta toteaa, että tiedonannossa puolletaan maatalousyrittäjien toimeentuloa tukevien suorien tukien jatkumista, mutta samalla myönnetään nykyiseen tukipolitiikkaan kohdistuva kritiikki aiheelliseksi ja ehdotetaan, että suoria tukia tulisi "yksinkertaistaa sekä kohdentaa paremmin". Päämäärinä mainitaan mm. tukien kehittäminen paremmin pienten tilojen tarpeisiin sekä tukien keskittäminen niille, jotka "harjoittavat maanviljelyä toimeentulonsa ansaitakseen". Jälkimmäinen päämäärä on tulkittu jopa aikeeksi karsia tukia osa-aikaisilta viljelijöiltä, jotka harjoittavat viljelyn ohella toista ammattia lisätuloja saadakseen. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että useamman ammatin harjoittaminen rinnakkain on erittäin yleistä niin Suomessa kuin koko EU:ssa, varsinkin pienten tilojen kohdalla, joten ehdotus on ristiriidassa ensimmäisen tavoitteen kanssa; suorien tukien kohdentaminen pienille tiloille.

Tukien tarkemman kohdentamisen lisäksi komissio ehdottaa, että suorien tukien euromäärälle voitaisiin asettaa maksimitaso, jonka yksi edunsaaja voi saada. Valiokunta katsoo, että ehdotus tukimäärän rajaamisesta on sinällään hyväksyttävä, mutta herää kysymys siitä, kuka tukia saisi ja millä kriteereillä. Mikäli tuet sidotaan lähtökohdan mukaisesti määriteltyihin tuloksiin saisivat niin suuret kuin pienetkin maatalousyrittäjät tukea näiden tulosten tuottamisesta ja tukien myöntämisperusteet olisivat läpinäkyviä. Onkin vaikeaa nähdä, kuinka nykyisen pinta-alaperusteisen tukijärjestelmän jatkaminen voidaan sovittaa yhteen komission esittämän tulosperusteisen järjestelmän kanssa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomi saa nykyisin maksaa lähes 20 prosenttia EU:n I pilarin suorista tuista tuotantoon sidottuina. Tuotantosidonnaisen tuen merkitys on suuri tuotantovolyymien ylläpitäjänä erityisesti kotimaisen naudanlihan tarjonnassa. *Valiokunta pitää välttämättömänä, että tuotantoon sidottuja tukia voidaan hyödyntää nykytasoakin laajemmin.* Emolehmäpalkkioiden irrottaminen tuotannosta katkaisisi emolehmien määrän kasvun, mikä nopeuttaisi naudanlihan kokonaistuotannon vähenemistä. Tuotantosidonnainen lypsylehmäpalkkio on tärkeä AB-tukialueen maidontuotannolle, joka on naudanlihantuotannon tavoin ollut pitkään laskusuunnassa. Suomella tulee olla myös mahdollisuus sitoa tukia tiettyjen sektoreiden, kuten esimerkiksi tärkkelysperunan ja valkuaiskasvien, tuotantoon. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että koko EU:n omavaraisuus on edelleen erittäin alhainen kotieläinsektorille tärkeän kasvivalkuaisen tuotannossa. Häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi tulee kehittää maatalouspolitiikan keinoja lisätä kasvivalkuaistuotantoa.

Erityiskysymyksiä

Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta pitää myönteisenä, että nykyinen monikerroksinen ilmasto- ja ympäristöehtojen kokonaisuus (viherryttämistuki, täydentävät ehdot ja vapaaehtoiset maatalouden ympäristö- ja ilmastotoimet) korvataan kokonaisuudella, jossa ovat vaatimukset tulotuille ja vapaaehtoisille lisätoimenpiteille ja joita valvotaan yhteneväisin ehdoin nykyisen mallin sijaan.

Valiokunta korostaa, että uudistuksessa ilmastonmuutoksen torjuminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen tulee huomioida entistä vahvemmin tarjoten tuottajille taloudellisia kannustimia uusien käytäntöjen ja toimien edistämiseksi. Maatalouden päästöjä yleensäkin tulee voida vähentää. Tässä yhteydessä valiokunta toteaa, että Suomella on muita jäsenmaita enemmän kokemusta ohjelmaperusteisesta toimintatavasta. Suomi on tällä

hetkellä yksi harvoista EU-maista, joilla on jo nyt koko maan kattava ympäristöohjelma. EU-komission kaavailema maatalouspolitiikan uusi toimintamalli antaakin Suomelle hyvät edellytykset toteuttaa erilaisia ympäristö- ja ilmastotavoitteita ja vahvistaa sitä kautta ekologisuutta suomalaisen maatalous- ja ruoantuotannon brändissä. Uudistuksessa tulee pyrkiä sellaisiin painotuksiin, jotka tukevat kestävää ruoantuotantoa ja vahvistavat bio- ja kiertotaloutta.

Valiokunta pitää välttämättömänä vaikuttamista ruoan alkuperätiedon selkeyden ja saatavuuden parantamiseksi. Kuluttajat pitävät elintarvikkeiden alkuperätietoja erittäin tärkeinä. Kuluttajilla tulee olla oikeus tietoon, jonka pohjalta he voivat tehdä valintoja omiin arvioihinsa perustuen. Valiokunta korostaa suomalaisen ruoan tuotannon vahvuuksia, joita ovat erityisesti ympäristön ja elintarviketurvallisuuden, mm. antimikrobiresistenssin huomioon ottaminen sekä eettisyys. Kilpailutilannetta vääristävien kustannusten vuoksi on tärkeää, että näiltä osin kaikkien EU-maiden tuotantovaatimusten taso nostetaan Suomen tasolle.

Maatalousbiomassojen osalta on ehdottomasti varmistettava, että jatkossakin Suomen pelloilla ja erityisesti eloperäisillä pelloilla (multa- ja turvepellot) tuotettu biomassa katsotaan kestäväksi eivätkä maatalousbiomassoja koskevat kestävyyskriteerit aiheuta lisääntyvää hallinnollista taakkaa maataloussektorille. Kustannustehokkaita viljelymenetelmiä, joilla hiilensidontaa maaperään voidaan lisätä, tulee kehittää niiden käyttöönottoa edistäen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että maatalouspolitiikan uudistamista koskevassa jatkovalmistelussa Suomi varmistaa, että metsiin kohdistuvia kannusteita voidaan tulevalla ohjelmakaudella ohjata toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on metsätalouden taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden ja myös resurssitehokkuuden edistäminen. Kannustejärjestelmän tulee mahdollistaa aktiivinen ja oikea-aikainen metsien hoito, joka on myös hyvää ja pitkäjänteistä ilmastopolitiikkaa. Samoin järjestelmällä pitää aktivoida metsänomistajia metsäluonnon monimuotoisuuden edistämiseen talousmetsän luonnonhoidon keinoin, mikä toteutuu esim. kasvattamalla metsätilojen kokoa. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että varsinaisen metsäpolitiikan tulee säilyä kansallisena.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 13.3.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala sin
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk

jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Ritva Elomaa ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius